

Łódź, dnia 10 sierpnia 2020 roku

Prof. dr hab. Anna Domańska

dziedzina – sztuki muzyczne

Dyscyplina - dyrygentura

Akademia Muzyczna im. G. i K. Bacewiczów w Łodzi

Wydział Twórczości, Interpretacji, Edukacji i Produkcji Muzycznej

Recenzja pracy doktorskiej
mgra RAFAŁA STAŃCA

Akademia Sztuki w Szczecinie pismem SD-KSM-74/2019 z dnia 19 kwietnia 2018 roku poinformowała mnie o wszczęciu przewodu doktorskiego Pana mgra Rafała Stańca w dyscyplinie artystycznej dyrygentura (Uchwała Rady Wydziału Edukacji Muzycznej Akademii Sztuki w Szczecinie nr 1/3/353 z dnia 19 listopada 2018 roku) oraz o powołaniu na recenzenta rozprawy doktorskiej (Uchwała nr 3/3/353 z dnia 19 listopada 2018 roku).

Dziekan Kolegium Sztuk Muzycznych Akademii Sztuki w Szczecinie dr hab. Barbara Halec, prof. AS w Szczecinie pismem SD-KSM- 22/2020 z dnia 07 lipca 2020 roku poinformowała, iż Rada Kolegium Sztuk Muzycznych Akademii Sztuki w Szczecinie na posiedzeniu w dniu 26 lutego 2020 roku podjęła uchwałę w sprawie zatwierdzenia modyfikacji pracy doktorskiej mgra Rafała Stańca z brzmieniem: „*Msza Polska* Jana Adama Maklakiewicza i *Magnificat* Christopha Schönherra - wybrane zagadnienia poznawcze i wykonawcze ze szczególnym uwzględnieniem *sacrum*”.

Podstawowe dane o Kandydacie

Pan mgr Rafał Staniec jest absolwentem Papieskiego Wydziału Teologicznego św. Jana Chrzciciela Wyższego Metropolitalnego Seminarium Duchownego w Warszawie (2001 rok) i uzyskał tytuł magistra teologii i formacji seminaryjnej. 26 maja 2001 roku otrzymał święcenia kapłańskie z rąk Kardynała Józefa Glempa Arcybiskupa Metropolity Warszawskiego Prymasa Polski. W latach 2005 – 2009 studiował na Wydziale Muzykologii Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie lecz nie uzyskał tytułu naukowego magistra z powodu negatywnej oceny kierunku przez Państwową Komisję Akredytacyjną, co w konsekwencji spowodowało jego likwidację. W roku 2012 uzyskał tytuł magistra w klasie dyrygentury prof. dr hab. Ryszarda Zimaka na Wydziale Dyrygentury Chóralnej, Edukacji Muzycznej, Muzyki Kościelnej, Rytmiki i Tańca na Uniwersytecie Muzycznym Fryderyka Chopina w Warszawie.

Przebieg pracy:

- 2006 -2010 nauczyciel w Instytucie Szkolenia Organistów przy Papieskim Wydziale Teologicznym św. Jana Chrzciciela w Warszawie,
- 2012 - ? asystent w Zakładzie Muzyki Kościelnej na Wydziale Dyrygentury Chóralnej, Edukacji Muzycznej, Muzyki Kościelnej, Rytmiki i Tańca UMFC w Warszawie,
- 2012 – 2015 dyrygent – asystent Chóru Mieszanego UMFC pod kierunkiem prof. Krzysztofa Kusiel – Moroza,
- 2012 – stała współpraca dyrygencka z Orkiestrą Koncertową i Chórem Reprezentacyjnego Zespołu Artystycznego Wojska Polskiego oraz Orkiestrą Reprezentacyjną Wojska Polskiego im. Józefa Wybickiego,
- 2013 – współpraca dyrygencka z Młodzieżową Orkiestrą Dętą Ochotniczej Straży Pożarnej w Kaskach,
- 2015 – stała współpraca dyrygencka z Akademickim Chórem Uniwersytetu Medycznego w Lublinie.

Mgr Rafał Staniec jest członkiem Międzynarodowego Towarzystwa Muzyki Wojskowej IMMS (od 2013 roku), konsultantem do spraw muzyczno-liturgicznych transmisji telewizyjnych oraz radiowych, cenzorem ksiąg religijnych z zakresu muzyki, ekspertem i prowadzącym duże uroczystości religijne, wielkie zgromadzenia eucharystyczne (m. in. Światowe Dni Młodzieży). Od 7 lutego 2014 jest członkiem Komisji Muzyki Kościelnej Archidiecezji Warszawskiej.

W charakterze dyrygenta poprowadził 20 koncertów instrumentalnych i wokально-instrumentalnych oraz przygotował Chór Mieszany Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina do ośmiu.

Ocena pracy doktorskiej

Pan mgr Rafał Staniec złożył pracę doktorską p.t. „*Msza Polska Jana Adama Maklakiewicza i Magnificat Christopa Schönherra - wybrane zagadnienia poznawcze i wykonawcze ze szczególnym uwzględnieniem sacrum*”. Składa się ona z dzieła artystycznego zarejestrowanego na płycie DVD oraz jego opisu.

Dzieło artystyczne zawiera następujące utwory:

- Jan Maklakiewicz *Msza Polska na chór mieszany, sopran lub tenor i organy (20'10")*
- Christoph Schönherr *Magnificat na sopran solo, chór mieszany i orkiestrę (35'00")*,

które zostały zaprezentowane podczas koncertu doktorskiego noszącego tytuł *Pokój mój daję wam...* w dniu 10 czerwca 2017 roku w Kościele Bogurodzicy Maryi przy ul. Powstańców Śląskich w Warszawie. Wykonawcami byli:

- Barbara Żarnowiecka – sopran
- Katarzyna Goszcz – sopran
- Bartosz Jakubczak – organy
- Dariusz Cieśla – flet
- Stefan Janowski – saksofon sopranowy
- Sebastian Smędra – trabka
- Akademicki Chór Uniwersytetu Muzycznego w Lublinie
- Orkiestra Symfoniczna Reprezentacyjnego Zespołu Artystycznego Wojska Polskiego.

Nagranie zrealizował Piotr Grinhold.

Promotorem przewodu doktorskiego mgra Rafała Stańca jest dr hab. Monika Mielko – Remiszewska, prof. Uniwersytetu Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie.

Ocena dysertacji doktorskiej

Praca doktorska mgra Rafała Stańca p.t. „*Msza Polska Jana Adama Maklakiewicza i Magnificat Christopa Schönherra - wybrane zagadnienia poznawcze i wykonawcze ze szczególnym uwzględnieniem sacrum*” jest integralnie związana z wykonanym i zarejestrowanym dziełem i stanowi jego opis zawarty na 136 stronach. Przedstawiona do oceny rozprawa doktorska świadczy o doskonałej znajomości tematu, zarówno pod względem teoretycznym, jak i wykonawczym. Składa się ona z czterech rozdziałów (z których każdy ma wydzielone podrozdziały), wstępu, zakończenia, bibliografii, aneksu. Jest przejrzysta i posiada logiczną, zwartą budowę.

W rozdziale pierwszym autor opisuje różnice w znaczeniu pojęć *muzyka religijna* i *muzyka liturgiczna*. Przedstawia tu opinie i poglądy kompozytorów – między innymi Zbigniewa Bujarskiego, Henryka Mikołaja Góreckiego, Andrzeja Nikodemowicza. Na przykładzie kantat i pasji Jana Sebastiana Bacha pokazuje jak kompozycje stanowiące integralną część liturgii i nie mogące w czasach kompozytora poza nią i poza kościołem zaistnieć, dziś rozbrzmiewają w salach koncertowych oraz podczas festiwali i koncertów plenerowych. Sam autor uważa, że należy stosować kryterium określone przez Sobór Watykański II, który mówi: „...muzyka sakralna będzie tym świętsza, im ściślej wiąże się z czynnością liturgiczną, muzyka sakralna jest sposobem i wyrazem kultu oddawanego Bogu – jest hymnem pochwalnym ku czci Boga”. Bardzo ciekawie i wyczerpująco mgr Rafał Staniec, w dwóch podrozdziałach, przedstawia strukturę mszy świętej w liturgii kościoła oraz kantyku maryjnego Magnificat podczas mszy świętej oraz w liturgii godzin. Wskazuje jednocześnie w przekroju historycznym, jak wielu kompozytorów inspirowało się tymi formami liturgii, tworząc msze i magnificaty, jako dzieła muzyczne służące nie tylko ubogaceniu liturgii w kościele, ale będące dziełami stricte artystycznymi. W ostatnim podrozdziale pierwszej części dysertacji autor analizuje *Mszę Polską* Jana Adama Maklakiewicza i *Magnificat* Christopa Schönherra kwalifikując je jako kompozycje religijne lecz nieliturgiczne. Na podkreślenie zasługuje profesjonalne opracowanie i wyjaśnienie wyżej wymienionych zagadnień, dokonane przez doktoranta, który ma dogłębne przygotowanie teologiczne jako ksiądz kanonik – absolwent Papieskiego Wydziału Teologicznego św. Jana Chrzyciela w Warszawie.

Rozdziały drugi i trzeci to analiza *Mszy Polskiej* Jana Maklakiewicza oraz *Magnificatu* Christopa Schönherra, ze szczególnym uwzględnieniem aspektów muzyczno – duchowych tych dzieł. Jest

to niezwykle drobiazgowa analiza oparta na konkretnych cytatach nutowych. Doktorant bardzo wszechstronnie bada oba dzieła zarówno w sferze literackiej, jak i muzycznej (faktura, melodyka, rytmika, harmonia, agogika, dynamika, artykulacja, ambitus głosów wokalnych). Odczytanie i analiza tych kompozycji stanowi dla dyrygenta – chórmistrza znakomitą podbudowę i przygotowanie do potencjalnych problemów wykonawczych mogących wystąpić w fazie nauczania i pracy podczas prób z zespołami realizującymi dzieła. W podrozdziałach zawarte są również noty biograficzne obu kompozytorów oraz opis działalności twórczej i pedagogicznej.

Czwarty rozdział dysertacji doktorskiej poświęcony jest pracy dyrygenta związanej z pokonywaniem problemów występujących w trakcie przygotowania i wykonania *Mszy Polskiej* Jana Adama Maklakiewicza i *Magnificatu* Christopa Schönherra, stanowiących repertuar koncertu doktorskiego mgra Rafała Stańca. Doktorant wskazuje na różnice w sposobie pracy z aparatem wykonawczym – zarówno na etapie rozczytania utworów, jak i ich koncertowej prezentacji. Zupełnie odmienna była praca z wykonawcami zawodowymi (Orkiestra Symfoniczna Reprezentacyjnego Zespołu Artystycznego Wojska Polskiego, solistki, organista) i amatorami nie posiadającymi przygotowania i doświadczenia muzycznego (Akademicki Chór Uniwersytetu Medycznego w Lublinie). W rozdziale tym autor wskazuje również na zróżnicowanie obsady wykonawczej *Mszy Polskiej* i *Magnificatu*. Z tego względu miejsce koncertu wymagało spełnienia określonych warunków – przede wszystkim dobrego instrumentu w postaci dużych organów, miejsca na usadowienie chóru i rozbudowanej orkiestry symfonicznej oraz sali o dobrych warunkach akustycznych. Oczywiście ideałem i jedynym możliwym miejscem, ze względu na charakter wykonywanych dzieł, jest świątynia. Okazało się jednak, że znalezienie kościoła spełniającego te wszystkie wymogi jest niemożliwe. Ostatecznie wybór padł na Kościół pod wezwaniem Bogurodzicy Maryi w Warszawie. Dyrygent zmuszony był jednak zastosować kilka modyfikacji. Ze względu na brak kontaktu wzrokowego organisty, dyrygenta i chóru koniecznością stało się zastąpienie organów kościelnych organami elektronicznymi, których brzmienie, jak pisze sam doktorant „...mimo, że pod ręką znakomitego organisty mogło pozostawić pewien niedosyt”. Ten rozdział dysertacji doktorskiej mgra Rafała Stańca jest bardzo ciekawy, gdyż zawiera autorskie analizy aspektów interpretacyjnych i wykonawczych realizowanych dzieł, konfrontując je ze swoimi doświadczeniami wynikającymi z pracy z wykonawcami koncertu doktorskiego na etapie jego przygotowania i samej jego prezentacji.

Podsumowując, podjęty przez mgra Rafała Stańca temat pracy przedstawiony został rzetelnie pod

względem naukowym i stanowi rozprawę doktorską dobrze zaplanowaną i udokumentowaną, co daje mi prawo do jej wysokiej oceny.

Ocena koncertu doktorskiego

W zaprezentowanym koncercie doktorskim, w którym miałam zaszczyt uczestniczyć osobiście, odczuwałam bliskość przebywania w sferze świętości w której odbywają się praktyki religijne – czyli *sacrum*. Działo się to za sprawą wykonywanych utworów religijnych, specyfiki miejsca koncertu, a nade wszystko osoby dyrygenta. *Msza Polska* Jana Maklakiewicza jest kompozycją kierującą do Boga rozpaczliwe błaganie o wolność Ojczyzny. Jak pisze sam doktorant „...kontekst (domyślnie: utworu) w połączeniu z przejmującym tekstem autorstwa Marii Heleny Szpyrkówny sprawia, że utwór ten jest w swojej istocie bardzo podniosły. Dlatego najlepszym miejscem do prezentacji *Mszy Polskiej* jest świątynia...”. Świadomość tego faktu połączona z doskonałą znajomością partytury i wewnętrznego zamysłu interpretacyjnego dyrygenta dała mi w efekcie głębokie przeżycie tekstu muzycznego i słownego, a w konsekwencji odczułam istotę *sacrum* – głębokiej religijności i świętości. Tak więc uważam, że stworzenie takiego nastroju jest doskonałym potwierdzeniem dążenia mgra Rafała Stańca do założonego celu artystycznego.

Drugą część koncertu wypełniło dzieło Christopha Schönherra *Magnificat* - powstałe w 2005 roku. Warto tutaj zaznaczyć specyficzną filozofię kompozytora, którą jest teologia wyzwolenia - ruch teologiczny w Kościele katolickim szczególnie powszechny w Ameryce Łacińskiej i wśród Jezuitów. Szczególnym zainteresowaniem jest w nim sprawiedliwość społeczna i prawa człowieka. Oratorium *Magnificat* zostało skomponowane w stylu jazzowym z wykorzystaniem solo wokalnego, chóru i zespołu instrumentalnego. Odnajdujemy w nim również brzmienia muzyki współczesnej i klasycznej, niekiedy prowadzonej techniką polifoniczną. Tekst utworu jest liturgiczny – wykonywany w języku łacińskim, a części solowe – w języku angielskim. Jest to czytelny zabieg kompozytorski ukazujący uniwersalizm chrześcijaństwa, łączący tradycję i przeszłość (teksty łacińskie) ze współczesnością (język angielski). To efekt praktyczny wspomnianej wyżej filozofii kompozytora. Realizacja dzieła wymaga od całego aparatu wykonawczego specyficznego poczucia rytmicznego – metrycznego, sposobu prowadzenia frazy, barwy i artykulacji – charakterystycznych dla muzyki rozrywkowej i jazzowej. Wiem jak dużą uwagę do tych elementów przykładają sam kompozytor. Wiele godzin poświęciłam na rozmowy

z nim, gdy realizował w łódzkiej Akademii Muzycznej polskie prawykonanie *Magnificatu*, co później zaowocowało, gdy przygotowywałam to dzieło z Chórem Uniwersytetu Medycznego w Łodzi. Mając na uwadze swoją dogłębną praktyczną znajomość tej kompozycji, oceniam jego wykonanie pod kierunkiem mgra Rafała Stańca w ramach koncertu doktorskiego, bardzo wysoko. Pełnia brzmienia zespołów wykonawczych oraz bardzo dobry dobór solistki, dały w efekcie słuchaczom i wykonawcom doznania muzycznej uczty w konwencji *sacrum* - odmiennym klimacie niż w pierwszej części koncertu – ale w konwencji doskonałej.

Konkluzja

Praca doktorska mgra Rafała Stańca p.t. „*Msza Polska Jana Adama Maklakiewicza i Magnificat Christopa Schönherra - wybrane zagadnienia poznawcze i wykonawcze ze szczególnym uwzględnieniem sacrum*” reprezentuje wysoki poziom artystyczny i merytoryczny. Dzieła nagrane na DVD, ich interpretacja oraz opis są istotnym osiągnięciem Doktoranta i niewątpliwie stanowią ważny wkład w poszerzenie wiedzy muzycznej oraz mają wpływ na rozwój dyscypliny artystycznej reprezentowanej przez Doktoranta. Przedstawione w pracy doktorskiej opracowania związane ze specyfiką muzyki kościelnej i istotą pojęcia *sacrum* są tym bardziej wartościowe, że dokonane przez osobę znającą doskonale zarówno wartości jak i ich znaczenie w różnych religiach. Stwierdzam, iż mgr Rafał Staniec wykazał się dużą wiedzą teoretyczną i praktyczną w zakresie swojej dyscypliny, a jego praca doktorska spełnia wymagania art. 13 ust. 1 Ustawy z dnia 14.03.2003 roku oraz z dnia 03.10.2014 roku (Dz.U. z 2014 roku poz.1383 - z późniejszymi zmianami).

Prof. dr hab. Anna Domańska